

ПРАВОПИСНЕ ОДЛИКЕ НЕДЕЉНИКА *НАША РЕЧ*

У раду се говори о правописним одликама недељника *Наша реч*, недељника који већ безмало четврт века излази у Темишвару као гласило Срба у Румунији (први број недељника *Наша реч* изашао је 5. јануара 1990. године). Анализирали смо правописне одлике недељника и постојећа одступања од правописне норме српског књижевног језика у свим правописним областима: писма, екавски и ијекавски књижевни изговор, гласовне промене и гласовни односе, писање великог слова, састављено и растављено писање речи, растављање речи на крају реда, скраћенице, интерпункцију, писање имена и речи из страних језика. Грађа је екцерпирана из неколико бројева часописа из 2014. године, анализирани су све рубрике у часопису и, на основу примера добре и погрешне употребе, изведен је закључак о правописним одликама недељника *Наша реч*. Вреди напоменути да је правописна норма српског језика 2010. године измењена и допуњена (*Правопис српскога језика*, Матица српска, 2010) и ово је била прилика да се види да ли су прилози у недељнику усклађени са нормом и колико од ње одступају у некој правописној области.

Кључне речи: недељник *Наша реч*, правописне одлике, правописне грешке, правописна норма.

0. Увод

Правописна норма представља правила писања неког језика, односи се на писани језик и ваљало би да се те норме придржавају сви образовани људи. Српска правописна норма успостављена је реформом језика и правописа Вука Стефановића Караџића.

Истина, она је дорађивана и поправљана, али је у основи Вукова и вуковска. Велику заслугу за стабилизацију правописне норме имао је Александар Белић, аутор првог целовитог правописа код Срба [*Правопис српскохрватског књижевог језика*, 1923]. Белићев правопис био је у употреби све до 1960. године, када га замењује *Правопис српскохрватскога*

¹ Овај правопис је резултат Новосадског књижевног договора (1954), потписује га правописна комисија од 11 чланова, штампан је више пута фототипски и имао је одговарајуће школско издање.

књижевног језика, заједнички правопис бивших истојезичних република, који је био у употреби све до последње деценије двадесетог века. Нестанком заједничке државе, Срби добијају правопис са националним атрибутом – *Правопис српскога језика* [1993], али је норма још једном коригована 2010. године.²

И поред дуге правописне традиције, сведоци смо честих правописних пропуста, без обзира на степен образовања, место где се пише и разлог због кога се пише. Покушали смо, овде, урадити увид у правописне одлике недељника *Наша реч*. У недељницима овог типа добро се поштује правописна норма, али има и одступања од ње и рад ће се претежно бавити тим одступањима. Заправо, рад говори о **ортографским пропустима**, јер када говоримо о оваквим темама, ми чешће обраћамо пажњу на грешке, а мање на оно где је норма поштована. Све области српског правописа, у овом раду, сврстали смо у девет тачака и покушаћемо дати њихов преглед у поменутом недељнику. Ево тих области: 1. писма; 2. екавски и ијекавски књижевни изговор; 3. гласовне промене и гласовни односи; 4. писање великог слова; 5. спојено и одвојено писање речи; 6. интерпункција; 7. скраћенице; 8. растављање речи на крају реда; 9. писање имена и речи из страних језика.

Грађа је ексерпирана из петнаест бројева часописа, један број је био двоброј, ако се зна да је обим часописа 34 стране, долазимо до закључка да је прегледано 510 страна текста. Наводимо и бројеве недељника из којих је ексерпирана грађа: 1259, 11. април 2014; 1260, 18. април 2014; 1261/1262, 25. април 2014; 1263, 9. мај 2014; 1264, 16. мај 2014; 1265, 23. мај 2014; 1266, 30. мај 2014; 1267, 6. јун 2014; 1268, 13. јун 2014; 1269, 20. јун 2014; 1270, 27. јун 2014; 1271, 4. јул. 2014; 1273, 18. јул 2014; 1275, 1. август 2014; 1276, 8. август 2014³.

1. Писмо

Часопис је штампан ћириличним писмом, с тим што су нека имена и називи дати изворном латиничном графијом. Овакав поступак је сасвим разумљив јер члан 10 Устава Републике Србије гласи: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо” [Правопис, 2010: 15]. Истина, код нас су у употреби оба (ћирилица и латиница), ћирилица

² Аутори правописа из 1993. су Митар Пешикан, Јован Јерковић и Мато Пижурица, док су редакцију **измењеног и допуњеног издања** из 2010. године урадили: Мато Пижурица (главни редактор), Милорад Дешић, Бранислав Остојић и Живојин Станојчић.

³ Овде је увек прво дат број недељника, потом и датум када је штампан. У раду се приликом навођења примера увек налази број недељника и број стране са које су узети примери, оба податка наведена су уз сваки пример.

се узима за основно српско писмо, али је у употреби латиница видљивија. Поступак да се недељник *Наша реч* штампа само на ћирилици сматрамо потпуно оправданим и нисмо се сусретали с мешањем писама, што је и очекивано.

2. Екавски и ијекавски изговор

Недељник је писан екавским изговором српског језика и то је очекивано и оправдано. Наиме, Срби који живе у Румунији су екавци, као и Срби у Војводини, према којима гравитирају. У овој области нисмо приметили пропусте и екавица је доследно употребљавана.

3. Гласовне промене и односи гласова

Гласовни односи и гласовне промене су захтевна правописна област и овде је уочљиво одступање од норме, што потврђују следећи примери: *хабсбуршки економски опит* (1276: 10); у *источном делу Хабсбуршке монархије* (1260: 6); *од доласка Хабсбурговаца* (1275: 25); у *време Хабсбуршке владавине* (1269: 19); *артершке фонтане* (1269: 19) – исправно је *артешке*; *безперспективност* (1269: 22); *многобожство* (1263: 17); *отикринем* (1268: 3); *ексхибиционизам* (1264: 25); *Пинокито* (1264: 25). Овде морамо констатовати да се пречесто греша код једначења по звучности у примерима где се помиње *Хабсбуршка монархија*. У питању је познат и фреквентан појам, појам који је типичан и који се наводи у свим нашим граматицима и правописним приручницима, а сигурно није стран ни подручју Темишвара и овог дела Румуније. Правило једначења сугласника по звучности учи се доста рано, још у основној школи и не можемо наћи оправдања за овај пропуст. Наши нормативни приручници јасно кажу да, када се у једној речи нађу два сугласника неједнака по звучности, онда се први једначи према другом. Друге грешке су мање уочљиве и тешко је рећи како је до њих дошло (*ексхибиционизам, Пинокито...*), али је јасно да оне нису стране ни изворним говорницима.

4. Велико слово

Српски правопис има велики број правила која регулишу писање великог почетног слова и ово је захтевна правописна област. Ипак, врло је јасно да се велико почетно слово пише у три случаја: 1. властита имена; 2. прва реч у реченици и прва реч издвојеног дела текста (у насловима, натписима, огласима

и сл) и 3. речи из поштовања, односно почасту (пригодна употреба) [Правопис, 2010: 55]. Велики је број грешака у писању различитих двочланих назива у којима би само прва реч била писана великим почетним словом. Заправо, код двочланих назива прва реч се пише великим словом, а друга само ако је у питању властито име, овде је број правописних пропуста велики и оне су врло уочљиве: *Рибља Чорба* (1261/62: 6); *Прљаво Казалиште* (1261/62: 6); *Црвена Јабука* (1261/62: 6); *Бајага и Инструктори* (1261/61: 7); *Дивље Јагоде* (1261/62: 7); *Леб и Сол* (1261/62: 8); *Политикин Забавник* (1275: 9); *тајне Св. Писма* (1276: 16); *сапутник Свете Браће* (1276: 16). Посебно брине што су ово углавном текстови који се баве музиком и који су намењени млађој популацији, па ове грешке касније неће бити лако отклонити, ако се стекне утисак да се заједничке именице пишу великим словом (*чорба, казалиштите, јабука, инструктори, јагоде, сол, забавник, писма, браће*).

Сусрећемо и примере различитих двочланих назива, код којих је правописна норма поштована: *Сједињене Државе и Совјетски Савез* (1261/62: 5); *Бијелом Пољу* (1276: 2); *Далеког истока* (1259: 4); *Бела Црква* (1268: 12).

Чести су примери погрешне употребе великог слова код различитих заједничких именица (речи са погрешном употребом великог слова су подвучене): *Након представљања књиге ... уследиће коктел који приређује Амбасадор Републике Србије у Букурешту* (1261/62: 15); *Не бих могла да вам кажем одакле је тачно био, али ми је пришао и рекао да је у Банатским новинама прочитао да ја немам уибенике и Букваре за децу* (1276: 7); *Ћерка ми је завршила Економски факултет и Мастер* (1276: 8); *Председник ССР је обавестио присутне о Захвалницама које ће Савез доделити институцијама, фирмама или особама који су помогли Србији* (1269: 16); *Деца из Вртића број 9 „Карла Пелц“ боравила су у Иригу...* (1269: 18); *Свирао је Оркестар „Несаница“ из Келебије* (1266: 16); *...на овогодишњем Фестивалу „Мали златни опанак“ – категорија јуниори...* (1264: 17); *Радомиру Андрићу ... додељена је у петак, 9. маја у Сату Маре Награда „Опера Омниа“* (1264: 23); *Од велике користи нам је био и уговор о партнерству са Фабриком пива „Урсус“* (1264: 11).⁴ Јасно је да је овде реч о утицају других језика, али правопис српског језика је овде јасан и прописује употребу малог почетног слова у наведеним примерима, тј. подвученим именицама.

Сусрећемо и друге примере неправилне употребе великог почетног слова: а) називи општина (део насељеног места): *Стари Град* (1271: 10); б) месеци у години: 8. *Март* (1264: 21); в) марке аутомобила: *румунска Дачија* (1266: 5); *из Волсвагена* (1266: 5); г) присвојних придева: *... издвајају се за Прву, Другу и Трећу награду...* (1263: 2); *... покретача Културно-уметничких друштава у Банатској Црној Гори...* (1263: 10).

⁴ Писање наводника доносимо онако како су написани у недељнику, о наводницима ће бити посебно речи у одељку о интерпункцији.

Атрибут *свети* се уз имена светаца пише великим словом [Правопис, 2010, т. 41д]. Ово правило је понекад поштовано, те имамо: *Свети Петар* (1259: 3), *Светог Георгија* (1275: 23), *Светог Саву* (1275: 23), *летњег Светог Никољу* (1266: 14, 15). Међутим, чести су и примери одступања од наведеног правила: *св. Илија* (1275: 16), *св. Маџрина* (1275: 16), *св. Григорије Ниски* (1275: 16), *свети Петар* (1269: 20), *свете Апостоле Петра и Павла* (1273: 12), *св. Антоније* (1273: 18), *св. Сисоје* (1273: 18).⁵ Наш правопис каже да се атрибут *свети* уз имена светаца, када је саставни и неискључиви део имена, пише великим почетним словом, а када атрибут није саставни део имена, него служи за његово ближе одређење, пише се малим словом [Правопис, 2010: 56].

5. Спојено и одвојено писање речи

Област спојеног и одвојеног писања речи једна је од најзахтевнијих и проблем представља разликовање сложеница, које се пишу спојено, од полусложеница, које се пишу са цртицом, и израза и синтагми које се пишу или одвојено или спојено. Примери су, према начину на који су у часопису забележени, разврстани су у три групе:

5. 1. Примери који су написани са цртицом (полусложенице)

У овој групи правилно су написани следећи примери: *поп-рок музика* (1261/62: 6), *турбо-фолк* (1261/62: 7), *компакт-дискови* (1260: 21; 1275: 7), *диск-џокеј* (1275: 7), *топ-листа* (1275: 7), *у кафе-клубу* (1259: 12), *поклон-пакетићи* (1270: 30), *спомен-плоча* (1276: 14), *авио-саобраћај* (1265: 4), *видео-игрица* (1265: 25).

Неправилно су написани следећи примери: а) цртица уместо одвојеног писања: *поп-звезда* (1261/62: 8), *жиро-рачун* (1266: 8; 1269: 8); б) цртица уместо спојеног писања: *квази-политичари* (1264: 5).

5. 2. Примери који су написани спојено (сложенице)

У овој групи правилно су написани следећи примери: *новоформираној* (1275: 19), *противотров* (1259: 3), *антируском* (1259: 4), *посткомунистичка* (1259: 4), *постсоцијалистичка* (1259: 4), *русофобије* (1259: 4), *рокенрол* (1259: 12), *фотографија* (1270: 18), *суперсила* (1267: 4)

Неправилно су написани следећи примери: а) спојено уместо одвојеног писања: *диџеј* (1275: 7); б) спојено уместо писања са цртицом: *аутомеханичар* (1266: 7), *кикбокс* (1265: 21), *аутопут* (1267: 7).

⁵ Овакве случајеве није лако обајснити, некада су у питању различите рубрике, а некада различити аутори, може се говори и о немару, јер исти атрибут (*свети*) писан је и тачно и нетачно.

5. 3. Примери који су написани одвојено (синтагме)

У овој групи правилно су написани следећи примери: *жиро рачун* (1265: 15, 1270: 12), *фолк певачице* (1261/62: 4), *цез музике* (1275: 29), *рок покрет* (1259: 12), *фер суђење* (1270: 4).

Неправилно су написани следећи примери: одвојено уместо писања са цртицом: *прес агенција* (1269: 3), *ауто тржиштима* (1266: 5), *ауто компаније* (1266: 5), *видео запис* (1265: 11), *радио станица* (1259: 24), *нон стоп* (1266: 11), *фото датотеке* (1264: 14).

Одступање од правописне норме представљају и следећи (подвучени) примери: *На жалост*, *жита је све мање а кукоља и корова пуни силоси* (1260: 17), *На жалост*, *у Румунији је потребно да се десе...* (1271: 5); *На жалост*, *пројекат за рехабилитацију зоне не предвиђа...* (1264: 5); *четрдесет седмогодишњи голман* (1261/62: 5); *Уствари* (1267: 7);

културно уметнички програм (1269: 14); *социјал-демократска партија* (1266: 21).

6. Интерпункција

Овде смо се ограничили на неколико правописних знака (запета, упитник, разликовање црте и цртице и писање наводника), употреба преосталих интерпункцијских знака је више него симболична и нисмо приметили озбиљна одступања од норме.

6. 1. Запета

Правопис српскога језика језика о запети говори на више од 20 страна текста и каже да је запета најважнији знак за обележавање унутрашњих односа у реченици [Правопис, 2010: 101–122].

Очекивано је да се највише греша у употреби запете, па ево типичних случајева:

а) Апозиција није одвојена запетама: *...ће уваженом др Мирку Живковићу, универзитетском професору, књижевнику, историчару, преводиоцу и лексикографу бити додељена титула почасног грађанина Фења* (1276: 2); *Са букурешким студентима су у среду били и Борислав Велимировић, потпредседник ССР и Славомир Гвозденовић посланик* (1266: 20); *Месни парох, отац Сава Станковић је и ове године ... обишао сваки гроб и одржао кратак помен за душе упокојених* (1261/62: 11).

б) Апозитивна односна реченица није одвојена запетом: *Културно-уметнички програм уприличили су АКУД Младост и КУД Стара Молдава који су пред око 300 Лесковчана српском песмом и игром улепшали мештанима вече* (1276: 2); *...најдаље је отишао Свети апостол Тома који без много размисљања рече: ...* (1263: 20); *Више од хиљаду људи потписало*

је у прва два дана петицију „Стоп концерту Цеце на новосадској Тврђави” коју су на интернету покренули незадовољни Новосађани (1261/62: 4); У уторак, 22. априла, у Музеју румунског сељака ... је амбасадор Републике Србије, Бранко Бранковић, отворио Дане српског филма које сваке године организује Лига румунско-српског пријатељства (1261/62: 15); ... и данас се јасно сећам криминалца Тома Кртице који голим рукама копа испод земље да би изашао на површину (1275: 9); Сваке суботе ... долази професорка Станислава Егбауер Генеш која ћаке учи да читају и пишу на српском језику (1259: 18); Поред мене је баба Меланија која је за њене године веома бистра и чила (1276: 8).

в) Запетом нису одвојене реченице у супротном напоредном односу: Са екипама из нижих рангова, Поли је постигао победе али је у сукобу са Војводином, у Новом Саду, претрпео пораз од 0-3 (1276: 25); Зелени се од милине а од куће ни трага (1271: 3); Још је лепше што смо сви заједно али за нас би било још и лепше да су дошли и ћаци из других школа из тимшишке жупаније (1260: 8); Преостала су само још два кола а темшиварском прволигашу је судбина запечаћена (1264: 27); Нисмо се добро ни одморили а кренусмо за Каренсебеш (1265: 14).

г) Запета недостаје и након зависне реченице у инверзији: Док разговарамо констатујемо да нема више сеоских мајстора... (1266: 22); Ако кандидат владајуће коалиције Виктор Понта освоји највећи број гласова и заузме председничку фотељу у Котрочењу до парламентарних избора 2016. социјалисти ће имати готово све под својом контролом (1276: 17); Кад год одем у неку културну мисију међу Србе у Румунији сетим се једног од првих сусрета и разговора у Ченеју... (1275: 14); Како сазнајемо од Драгана Воштинара у Арад гају се дешава нешто веома лепо (1259: 18); Кад све поплави исплива срце (1265: 3).

д) Вокатив није одвојен запетом: Хајде Дијана можеш ти то...нађи неку другарицу и спремите се да изађете на сцену (1261/62: 8); Госпode Боже подари јој много здравља и среће (1260: 25); Драги Владимире Кнежеву срећан ти 6. рођендан (1270: 28); Госпode Боже подари му много здравља и среће (1275: 28); Најдражи Дарко Тошићу срећан ти 3. рођендан (1276: 28).

ђ) Накнадно додате реченице или делови реченице нису одвојени запетом: ...недавно „отарасили“ једне изборне кампање и то за европарламентарца, следи још једна предизборна... (1269: 21); ...говорили неколико пригодних одломака из Косовског циклуса као и стихове савремених аутора (1271: 9); Медјаш је на 10. месту са 38 б колико имају Чеахлау и „У“ Клуж на 11. и 12. месту (1264: 27); Иде даље и ниже успех за успехом што показују и многобројне награде... (1263: 15).

е) Греши се и код употребе запете уз партикуле: Некога је, пак, пут одвео у иностранство (1269: 26); Ми, пак, искусивши ... (1263: 20); ...који су

наравно прогласили врлином... (1264: 25); Нажалост и АКС Поли се нашао у овој ситуацији... (1265: 27); Дакле Реал-Атлетико 4-1 (1266: 27); Примера ради Поли је на 34 утакмице постигла само 24 гола... (1266: 27).

Наведени примери јасно сведоче о томе се да се запета не пише тамо где је она обавезна.

Запету налазимо тамо где никако није допуштена, такви су случајеви употребе запете уз енклитике, између субјекта и предиката, између субјекта и објекта и између предиката и објекта:

а) Погрешна употреба запета уз енклитике: *Један од најлепших банатских туристичких објеката, Тунел љубави, је недавно уврштен у списак скривених блага Европе (1276: 3); Односи двеју палата, Котрочењ и Викторија, су на најнижем политичком, па и моралном, нивоу од 1990. године (1264: 19); Епископ ремезијански Андреј (Чилерџић), викарни епископ Његове светости патријарха; Иринеја, је на крају ... благословио певаче и поделио деци фарбана ускриња јаја (1261/62: 16).*

б) Недопуштено писање запета између субјекта и предиката: *Сви који ме познају, упознати су са чињеницом да се моје име везује за Бајагу и Инструктуре (1261/62); Два шлепера и три микобуса крцата намирницама, водом, душецима и другим стварима, дочекана су од стране делегације Српске Патријаршије и полицијске бригада... (1269: 10); Велика празнина коју си оставио иза себе, не може се ничим поунити (1259: 30); Друштво за неговање слободарских традиција – нишка подружница, посетило је Арад и Темшивар (1269: 19); Са приличним потешкоћама, Звездана Милосављевић, завршава Српску педагошку школу (1271: 10).*

в) Нетачна употреба запете између субјекта и објекта: *Даће Бог, да Србија поново постане Краљевина (1261/62: 3).*

г) Погрешна употреба запете између предиката и објекта: *У периоду од 26. до 27. маја ... почиње уписни рок за ученике који желе, да од јесени упишу девети разред (1265: 2); Данил исприча све како је било и замоли, да и сам буде убијен... (1269: 20).*

Наведени примери јасно показују да су чести примери са писањем запете у оним случајевима где њена употреба није дозвољена.

6. 2. Упитник

Забележили смо и примере са погрешном употребом упитника, тј. употребу упитника где није потребан и изостављање упитника где је његова употреба нужна: *Увек се запитам када ме гане нека људска сцена да ли смо се толико удаљили од једноставног живота да се више ни сами не препознајемо? (1269: 3); Шта рећи о Професоркином преводилачком раду, (1271: 17).*

6. 3. Црта и цртица

Примакнута црта се пише између бројева са значењем предлога *до*. Ово правило је системски нарушавано употребом цртице уместо црте: ...у периоду 1939-1945 (1271: 4); ...у периоду 1978-1979 (1270: 22); ...где се окупило око 60-70 људи... (1269: 6); У периоду 24-27. априла... (1263: 18); 14-17. Август (1264: 24); 10-15 процената (1259: 17); после 30-40 година (1260: 6).

Није поштовано ни правило да се примакнута црта пише у везама које значе просторне или временске релације: *пруга Карпиниш с Кеча – Ченеј* (1270: 18); *на релацији Београд– Темишвар* (1270: 2); *Јануар–јун* (1271: 2).

У двојним везама се погрешно употребљава цртица: *у сусрету Енглеска-Италија* (1269: 21); [утацмица] *Ђармата-Вултури Лугош* (1264: 27); *Реал-Атлетико 4-1* (1266: 27).

Приликом набрајања у издвојеним пасусима, наглашавања појединих реченичних делова, навођења туђих речи итд. – готово редовно се погрешно употребљава цртица уместо црте: *Хитно је потребно [- чизме - 5.000 пари - њебад - 3.000 ком. - душеци - 1.000 ком.]* (1265: 16).

Сусрећемо и примере где је погрешно употребљена цртица: *Тренутно је у вашим мислима главна тема - пријемни испит* (1268: 23); *Офарбан је, а краси га новина, нешто посебно - шаховске фигуре на седишту* (1271: 19); *„Добре вибрације“ - наслов је нове књиге Александра Чотрића* (1269: 22); *Месна организација Савеза Срба... заједно са Општином Улбеч, организују храмовну славу - Спасовдан* (1265: 2); *- Ко те је послао код мене?* (1267: 3).

И следећи примери представљају одступање од правописне норме: *Али – наша* (треба са цртицом када је *наша* иза имена) (1270: 24); *српско – румунска сарадња* (1261/62: 8); *крајем XIX-ог и почетком XX-ог века* (1270: 18); *почетком XX-ог века* (1270: 18); *административно - организациони проблеми и* (1270: 2); *у Филолошко – историјској гимназији* (1270: 13).

Примери јасно показују да се у недељнику црта и цртица доследно не разликују, тј. да се мешају и да сусрећемо превише примера у којима је нарушена правописна норма.

6. 4. Наводници

Писање наводника у недељнику *Наша реч* није усклађено са правописном нормом („ „), те тако срећемо различите комбинације: у организацији уметничке групе *„Арте“* (1264: 22); КУД *„Свети Ђорђе“* (1261/62: 2); *Сада читам “Чаробњак из Оза”* (1259: 20); *Већ је научио неколико песама, од којих му је омиљена “Успаванка”* (1259: 20); *“Својим сам стиховима илустровао нашу причу о Темишвару,* (1263: 1); *... написане по данашњој рецептури - “хит за једну сезону”* (1261/62: 6). У Правопису српскога језика језика нема посебних објашњења како се они пишу, али се доследно примењује принцип да се на први (уводни) знак пише доле, а на

крају горе (, , ’), ово правило се у нашим примерима нарушава на различите начине, сусрећемо све могуће комбинације неправилне употребе овог интерпункцијског знака.

7. Скраћенице

Скраћенице су данас веома честе, скраћивање речи и израза се обавља због просторне економичности. Речи и изразе скраћујемо и у говору, али не постоји потпуна еквивалентност код скраћеница у писању и говору. Наводимо примере неправилног писања неколико фреквентних скраћеница: *др.* (1269: 12); *г-ђа, г-дину* (1271: 2); *...са председницом г. Јасмином Живковић* (1271: 14); *Проф Јоца Бугарски* (1266: 18); *О.Ш. Љупкова* (1266: 23); *О.Ш. Берзаска, О.Ш. Сикевица* (1266: 23); *АД* (уместо а.д.) (1268: 6); *Њ.Е.* (уместо Њ.е.) (1273: 15); *проф Рика Вулпе* (1268: 2); *проф Георгиу Манди* (1259: 8); *тв канале, тв екран* (ум. ТВ екран) (1263: 6); *...у 21.30 ч против Астре у гостима* (1264: 27); *На табели следе Астра са 66 б и Петролул да 64 б, док је Динамо на 4. месту са 53 б* (1264: 27). Уочавамо неправилну употребу сажетих скраћеница за речи *доктор, господин* и *госпођа*, као и скраћенице за реч професор. Необично је и ретко да се скраћеница *г.* (г с тачком) сусреће уз име особе женског пола, па не само да је то погрешно већ не знамо од које је речи скраћеница (*госпођа* или *госпођица*), овакве грешке су веома ретке и до сада се са оваквом грешком нисмо сусретали. Преостале грешке су типичне и у њима не видимо неку специфичност у односу на сличне грешке код сличних публикација у Србији.

8. Подела речи на крају реда

Текстови у недељнику *Наша реч* углавном немају поравњање по десној маргини, те није велики број речи које се деле на крају реда. Међутим, међу речима које се преносе у други (доњи) ред сусрећемо и доста оних које су погрешно подељене (пренете из горњег у доњи ред): *Цр-на* (1269: 31); *Ус-помене* (1269: 32); *Ос-таје* (1263: 30); *По-дсећати* (1263: 31); *Захвалнош-ћу* (1263: 31); *Ср-ца* (1263: 32); *Пош-товањем* (1271: 29); *Зах-валност* (1271: 29); *учест-вовала* (1261/62: 4); *обавеш-тени* (1259: 7); *Споз-најемо* (1264: 31). Иако су правила растављања речи на крају реда прилично јасна, верујемо да је овде најчешће реч о немару, али и незнање не смемо искључити. Ипак, има и примера у којима је правописна норма поштована и где је преношење речи коректно написано (такви примери су у мањини): *Петровара-динској* (1261/62: 4); *детењ-ство* (1259: 31); *младо-сти* (1263: 32); *огњи-ште* (1267: 31); *људ-ских* (1270: 32); *безбри-жни* (1265: 32); *не-окаљано* (1264: 32).

9. Транскрипција

Иако *Правопис српског језика* налаже да се имена из страних језика прилагођавају у ћириличком окружењу, часопис обилује страним речима (понајвише из енглеског језика) које су дате у изворном ортографском лику.

9.1. Нетранскрибоване енглеске речи налазимо у следећим случајевима: а) у називима музичких кућа: *D&N Media Show Protection* (1261/62: 7), *Music Star Production* (1261/62: 7), *Long Play* (1261/62: 7), музичких група: *A. L. L. Friends* (1259: 12), *Bega Blues* (1276: 12), *Teksas flood* (1267: 7), *Burning Table* (1267: 7), удружења: *Athletic Club Maraton* (1276:12), *Lions Club* (1267: 7), *Lackro Finishing* (1266: 8); б) изворно писање у спојевима са домаћим именицама: *underground музика* (1275: 7), *drum'n'base*, *breakbitudubstep сцена* (1275: 7), *брзи август на slowmotion* (1276: 3).

9.2. Срећемо и нетранскрибоване румунске речи у називима књига: *Pesterocksidupăroll* (1259: 129), *Serenadăpentrusurzi* (1270: 14), *Nucedăți* (1265: 22); серија *Istoriisistoryrock* (1259: 12); музичких група: *Phoenix*, *Progresiv TN*, *Pro Musica*, *Survolaј*, *Quo Vadis*, *Cargo*, *Blazzaj*, *Implant Pentru Refuz* (1259: 12).

9.3. Срећу се нетранскрибоване речи и из других језика: часопис *Attendite* (1270: 13), хорови: *Cantemus Banatum* (1270: 13), *Voces Castelli* (1268: 20), музичка група *Musikverein Ruthersheim* (1276: 12).

9.4. Доста је и страних речи које су транскрибоване: *Рамштајн* (1276: 26), *на страницама познатог Њујорк тајмса* (1261/62: 5), *Хјуманрајтсвоч* (1276: 4), *Лајонс Клубу* (1267: 7), *на престижном турниру „Ролан Гарос“* (1276: 26), ресторани „*Лојд*“ и „*Ротари клуб*“ (1266: 8), антропоними: *Бенјамин Нетанијаху* (1276: 4), *Калин Попеску Таричеану* (1276: 17), *критичару Паулу Еуђену Банчуу и ... Еуђену Дорческуу* (1276: 12).

Погрешно су транскрибовани примери: *Мао Цедун* (ум. Мао Цедунг) (1263: 21), *Волсваген* (ум. фолксваген) (1266: 5), *е-маил адреса* (ум. имејл адреса) (1270: 30; 1264: 24; 1265: 30 итд.).

Флективни наставци уз стране речи су додавани на пуну основу – и са цртицом: *Record store-у* (1275: 7), *underground-а* (1275: 7), *Flextronics-у* (1275: 7), *Desant-у* (1267: 7), *на ONG FEST-у* (1263: 2).

Примери јасно показују велику неуједначеност код писања страних речи и израза, па се може рећи да број грешака није мали.

10. Закључак

Правописна норма односи се на писани језик и требало би да се поштује у недељницима овог типа, без обзира на то где излазе и ко их објављује.

Наши примери показују да у недељнику *Наша реч* има доста правописних пропуста. Има их у свим правописним областима, изузимајући писма и изговоре. Највише грешака сусрећемо код писања великог почетног слова, састављеног и растављеног писања речи, интерпункције и транскрипције страних речи и израза.

Недељник нема лектора и то је пропуст који није тешко отклонити. Заправо, у импресуму се види да недељник има главног и одговорног уредника, уреднике, директора за медије, словослагача, одговорну особу за компјутерски слог, секретарицу и сталне сараднике. На том списку је осамнаест имена, а међу њима нема лектора. Убеђени смо да би лектор највећи број правописних пропуста лако отклонио.

Правописни пропусти (грешке) учвршћују незнање и ваља се постарати да грешака у недељнику *Наша реч* буде мање. Уколико се грешке не буду исправљале, читаоци ће стећи утисак да су то исправни облици. Очито је да недељник има читаоце и то је довољан разлог да се грешке предупреду, односно да се њихов број смањи.

Ипак, не можемо са сигурношћу тврдити да је број правописних пропуста у недељнику *Наша реч* бројнији од грешака које се сусрећу у неким од публикација (недељника) сличног типа и у Србији.

Основни извор

Недељник *Наша реч* (бројеви): 1259, 11. април 2014; 1260, 18. април 2014; 1261/1262, 25. април 2014; 1263, 9. мај 2014; 1264, 16. мај 2014; 1265, 23. мај 2014; 1266, 30. мај 2014; 1267, 6. јун 2014; 1268, 13. Јун 2014; 1269, 20. јун 2014; 1270, 27. јун 2014; 1271, 4. јул. 2014; 1273, 18. јул 2014; 1275, 1. август 2014; 1276, 8. август 2014.

Литература

- Белић, 1923 [²1930, ³1950]: А. Белић, *Правопис српскохрватског књижевног језика*. Београд, Просвета.
- Брборић, 2013: В. Брборић, „Савремени правописи српскохрватског језика на почетку XXI века”, у: *Књижевност и језик 2/2013*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 317–330.
- Брборић, 2011: В. Брборић, *Правопис и школа*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

- Дешић, ⁶2004 [¹1994]: М. Дешић, *Правопис српског језика. Приручник за школе*, Земун: Нијанса.
- Ивић, 1998: П. Ивић, „Из прошлости српског правописа”, у: *К новој писмености*, Београд: Научна књига, 11–15.
- Ивић и др., ²2004: П. Ивић, И. Клајн, М. Пешикан, Б. Брборић, *Српски језички приручник*. Београд, Београдска књига.
- Пешикан и др., 1989: М. Пешикан, М. Караца-Гарић и М. Пижурица (прир.), *Прилози правопису*. Нови Сад: Матица српска.
- Пешикан и др., 1993: М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица, *Правопис српскога језика, I. Правила и њихови односи, II. Речник уз правопис*. Нови Сад: Матица српска.
- Пешикан, 1996: М. Пешикан, „Правописна норма”, у: *Српски језик на крају века*. Београд: Институт за српски језик САНУ–Службени гласник, 171–179.
- Правопис, 1960: *Правопис српскохрватскога књижевног језика са правописним речником* (израдила правописна комисија). Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска.
- Правопис, 2010: М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица, *Правопис српскога језика*, измењено и допуњено издање [редакција измењеног и допуњеног издања: М. Пижурица (главни редактор), М. Дешић, Б. Остојић, Ж. Станојчић]. Нови Сад: Матица српска.
- Речник, 2007: *Речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Станојчић-Поповић, ¹¹2008: Ж. Станојчић, Љ. Поповић, *Грамматика српског језика за гимназије и средње школе*. Београд: Завод за уџбенике.

Veljko Z. Brboric

THE ORTHOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF WEEKLY “NASA REČ“

(Summary)

This paper will deal with the orthographic characteristics of the periodical *Naša reč* [*Our Word*], a weekly that has been published in Timisoara for almost a quarter of a century as an organ of Serbs living in Romania (the first issue of the weekly *Naša reč* was published on 5th January 1990). We shall analyse the orthographic characteristics of this weekly publication and its manifested deviations from the orthographic norm of the Serbian literary language in all the domains of orthography: the script, Ekavian and Ijekavian literary pronunciation, sound changes and sound relations, the writing of capital letters, the writing of whole and split words, splitting words at the end of a line, abbreviations, punctuation, the writing of foreign names and words. The survey material will be excerpted from

several issues of the said weekly published in 2014. All the columns featured in the periodical will be analysed, and on the basis of examples of good and wrong usage of language, we shall draw a conclusion on the orthographic characteristics of the weekly *Naša reč*. It is worth noting that the orthographic norm of the Serbian language was changed and amended in 2010. (*The Orthography of the Serbian Language*, Matica srpska, 2010), so that this will provide an opportunity to see whether the contributions published in the weekly *Naša reč* adhere to the norm, and to what extent they deviate from it in any of the above-mentioned domains of orthography.

Key words: Orthography of Serbian language, the Characteristics of Serbian Orthography, Weekly Newspaper *Naša reč*.